

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VI регіонального наукового семінару
до дня психолога

23 квітня 2019 р., м. Львів

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 16 квітня 2019 року, протокол № 3.

Видатні постаті психології: історія, сучасність і перспективи : матеріали VI регіонального наукового семінару до дня психолога (23 квітня 2019 р., м. Львів). Львів, 2019. 112 с.

Редакційна колегія: *Литвин Андрій Віленович* – завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор (*голова*); *Вдович Світлана Михайлівна* – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (*упорядник, відповідальний секретар*); *Кривопишина Олена Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, професор; *Руденко Лариса Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник; *Сірко Роксолана Іванівна* – заступник завідувача кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент.

У збірнику матеріалів регіонального наукового семінару до дня психолога представлені досягнення видатних психологів і їх вплив на розвиток цивілізації, розглянуто провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи, а також міждисциплінарні аспекти психології.

Рекомендовано для науковців, психологів-практиків і педагогів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів.

Матеріали подаються в авторській редакції.

Рецензенти:

Кривопишина Олена Анатоліївна – доктор психологічних наук, професор;
Васянович Григорій Петрович – доктор педагогічних наук, професор.

Зміст

Розділ 1

Видатні психологи та їх вплив на розвиток цивілізації

Ксенія Березяк

Вольфганг Льош – засновник імагінативної психотерапії тіла 6

Ігор Березький, науковий керівник – Алла Неурова

Віктор Франкл: «Бути людиною» 10

Наталія Болехівська, науковий керівник – Світлана Вдович

Психоаналіз Зигмунда Фрейда 13

Антоніна Боярська, науковий керівник – Світлана Вдович

Піраміда людських потреб психолога-гуманіста Абрахама Маслоу 17

Світлана Вдович

Ідеї гуманізму в психолого-педагогічній спадщині Степана Балея 19

Олена Гаврилюк, науковий керівник – Світлана Вдович

Его-теорія особистості Еріка Еріксона 22

Ірина Гажев, науковий керівник – Андрій Романишин

Філіп Зімбардо та тюремний експеримент 24

Олена Гапонюк, науковий керівник – Світлана Вдович

А. Маслоу – засновник психології толерантності 28

Вікторія Гродська, науковий керівник – Роман Яремко

Григорій Силевич Костюк: біографія і дослідження у психології 30

Крістіна Дячук, науковий керівник – Алла Неурова

Джон Боулбі – теорія прив'язаності 33

Ірина Козел, науковий керівник – Ксенія Березяк

Сучасні підходи до корекції стосунків шлюбної пари 35

Юлія Коструліна, науковий керівник – Ксенія Березяк

Пол Екман – дослідник психології емоцій 38

Марта Маковецька, науковий керівник – Світлана Вдович

Вільям Джеймс – перший дослідник феномена «Я» в психології .. 42

Вікторія Мутенко, науковий керівник – Наталія Мудрик

Екзистенційне консультування Ірвіна Девіда Ялона 44

задовольняються, ще більш високі потреби виходять на сцену, і так далі» [1], – писав А. Маслоу.

Звісно, А. Маслоу не вважав рівні людських потреб фіксованими. Людина, задовольнивши базові потреби, може і не прагнути перейти на більш високий рівень. Проте, на думку А. Маслоу, ідеальне суспільство – це те суспільство людей, які впевнені у своїй безпеці та, задовольнивши базові потреби, прагнуть більшого та самовдосконалюються.

Багато психологів критикують піраміду А. Маслоу. Деякі люди вважають, що вони змогли досягти великих успіхів через те, що в них не були задоволені базові потреби. Психологи схиляються до думки, що людина ніколи не зможе задовольнити всі свої потреби повністю, адже їй постійно потрібно щось іще.

Так, людям постійно хочеться чогось нового, але ж якраз п'ятий рівень піраміди – це саморозвиток, творчість, удосконалення. А. Маслоу розумів, що людині хочеться постійно задовольняти свої потреби, прагнути чогось нового, тому і виокремив найвищий рівень, на якому людина постійно розвивається та не зупиняється на досягнутому. Оскільки духовні потреби є вічними, ми постійно вчимось і самовдосконалюємось.

Загалом теорію А. Маслоу використовують у системі управління персоналом при складанні способів мотивації співробітників, при плануванні для складання прогнозів про майбутні потреби в різних товарах і послугах.

Таким чином, Абрахам Маслоу – це відомий психолог, який зміг досягти великого успіху, визначив 5 рівнів людських потреб, від більш простих до більш складних. А оскільки був психологом-гуманістом, то вважав кожну людину особистістю, яка повинна вдосконалюватись.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Піраміда Потреб Людини За Маслоу: 7 Основних Рівнів. URL : <https://business.in.ua/piramida-potreb-lyudyny-za-maslou-7-osnovnyh-rivniv/>
2. Маслоу А. URL : http://www.wikiwand.com/uk/Абрагам_Маслоу

Світлана Вдович

Ідеї гуманізму в психолого-педагогічній спадщині Степана Балея

Степан Володимирович Балеї (1885–1952) – вчений світового рівня початку ХХ століття. Він успішно презентував себе в медицині, філософії, логіці, педагогіці й особливо у психоаналізі та психології (емпі-

ричній, загальній, експериментальній, дитячій, педагогічній, соціальній, психологія розвитку людини, психології творчості, психологія злочинності). С. Балей зробив значний внесок як у польську, так і в українську культуру й науку.

Усе своє життя вчений сповідував і утверджував ідеї гуманізму, згідно яких у центрі уваги – людина, яка потребує поваги, толерантності у відносинах, обережності й доброти. Розробляючи психологію виховання, С. Балей синтезував педагогіку і психологію.

Провідною в науковому доробку С. Балея є ідея природовідповідності. Загальні проблеми, які стосуються фізіологічного й психологічного розвитку людини, він розглядав у праці «Нарис психології» [2]. Проте вчений не обмежувався загальним. Він ґрунтовно вивчав особливості розвитку дитини, її задатки у таких працях, як «Завдання психології педагогічної» [5], «Психологія віку дозрівання» [4], «Характерологія і типологія дітей та молоді» [3] та ін. Вчений не лише характеризує вікові особливості розвитку дітей, але й ґрунтовно досліджує фактори виховання особистості, рекомендує найефективніші методи пізнання душі дитини. До них він відносить фізіологічні, графологічні, експериментальні та ін.

С. Балей послідовно виступає проти механіцизму й жорсткого академізму у вихованні дитини. Виховувати дітей потрібно, спираючись на ті педагогічні погляди, досвід, засоби, методи, які є справді природовідповідними. Варто більше звертати увагу на позитивні якості дитини. Дитину треба внутрішньо піднести, якщо хочеш, щоб вона піднеслася духовно. Природа людини має піднятися до розвитку в людині людських якостей. Завдання вчителя – допомогти учневі усвідомити, які саме природні задатки в ньому закладено. Причому, на думку С. Балея, існує певна закономірність: чим раніше здібності будуть збуджені, тим краще; чим пізніше – тим важче перетворюються вони в силу. Кожен задаток окремо тим важче розбудити, чим довше і сильніше піддавалися вправам інші задатки в той час, коли він дрімав. С. Балей, спираючись на основний твір французького професора Ю. Пейо «Утворення волі», показує, що часто учень, студент не реалізовує свої природні здібності лише тому, що у нього слаба воля [1].

Для природи багатьох молодих людей брак волі, пасивність, легкодушність, розсіяність, лінивість є тим, чим інерція для матерії. Багато студентів перебуває у стані абулії, яка має форму атонії. Для неї характерна «охлялість душі», сонливість, розслабленість. Атонія призво-

дить до того, що будь-яка праця для студента стає непотрібною, нецікавою, все він робить холодно, сумно, недбало. Лінивість його відображається навіть на обличчі: можна на ньому прочитати цю лінь; вираз обличчя його невизначений, в один і той же час м'який і неспокійний. Нема у нього ні сили, ні рішучості рухів. Про людей зі слабкою волею, писав С. Балей, не можна сказати, щоб у них ніколи не було пориву енергії. Іноді в силу обставин вони здатні на короткочасну діяльність, навіть доволі інтенсивну. Однак така праця не може ніколи бути продуктивною. Лише напружена, послідовна, сконцентрована праця душі та тіла здатна розкрити природні обдарування людини. Все інше – це лінива праця, і вона не здатна привести особистість до її самореалізації [1, с. 165].

С. Балей звертає увагу й на таку форму атонії студента, як розсіяність. Тип розсіяної людини характеризує те, що вона постійно демонструє зайнятість справами: щось читає, пише, креслить. Проте все це робиться безсистемно, незібрано, розсіяно, це, так би мовити, «прогулянка розуму».

Людина з сильною волею, людина, яка максимально прагне реалізувати свої природні задатки, відзначається цілеспрямованістю, зосередженістю на основному. Увага такої людини не розсіюється і в тому випадку, коли вона отримує велику кількість вражень. С. Балей пропонує застосовувати такі форми проти природного лінивства, як медитація, осмислена праця. Саме праця відкриває нашу волю іншим. Одним словом, наголошував С. Балей, мало людині мати хороші природні задатки, потрібно ще й уміти виховати самого себе [1, с. 170].

Таким чином, науковий доробок видатного польсько-українського вченого Степана балея потребує всебічного ґрунтовного вивчення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балей С. З книжки Ю. Пейо п. з. Образованє волі. *Учитель*. Р. 18. Львів, 1906. Ч. 11. С. 164–166; Ч. 12. С. 169–172.
2. Балей С. Нарис психології. Львів ; Київ : Накладом видавництва спілки «Нові шляхи», 1922. 139 с.
3. Bałej S. Charakterologia i typologia dzieci i mlodzieżj. *Encyklopedia wychowania*. Warszawa : Wydawnictwo naszej księgarni S. A. związku nauczycielstwa polskiego, 1933. T. 1. S. 275–304.
4. Bałej S. Psychologia wieku dojzrewania. Wydanie drugie. Lwów ; Warczawa : Ksiaznica-Atlas, 1932. 254 s.

5. Bałej S. Zadania psychologii pedagogicznej. *Encyklopedia wychowania*. Warszawa : Wydawnictwo naszej księgarni S.A. związku nauczycielstwa polskiego, 1933. T. 1. S. 305–311.

*Олена Гаврилюк,
науковий керівник – Світлана Вдович*

Его-теорія особистості Еріка Еріксона

Ерік Гомбургер Еріксон (1902–1994 рр.) – видатний американсько-німецький психолог єврейського походження, засновник і головний представник его-психології.

Закінчивши Класичну гімназію у Франкфурті-на-Майні, Е. Еріксон подорожував по Європі, навчався в художній школі у Мюнхені, викладав у приватній школі у Відні живопис, історію й інші предмети, де під час неформальних зустрічей із батьками своїх учнів познайомився з Анною Фрейд, дочкою Зигмунда Фрейда, яка проводила психоаналітичні сеанси та розпалила в ньому інтерес до психоаналізу. Саме тому Е. Еріксон став послідовником З. Фрейда.

Через поширення в Європі нацизму він емігрував до Америки, оселився з дружиною в м. Бостон, де працював дитячим психоаналітиком у Центральній лікарні Массачусетсу та викладав у Гарвардській Медичній школі, співпрацював із Гарвардською психологічною клінікою, пізніше був запрошений до Єльської медичної школи, брав участь в антропологічній експедиції в Південній Дакоті.

К. Еріксон керував дослідницькими проектами в Каліфорнійському університеті Берклі, працював професором у Гарварді. Побував у Індії, де зустрічався з індусами, які особисто знали М. Ганді, пізніше написав книгу про про Махатму Ганді і «про походження войовничого насильства», за яку отримав престижну Пулітцерівську премію.

У сім'ї Еріксонів було четверо дітей, зокрема син Кай Т. Еріксон став видатним американським соціологом. За своє життя вчений носив аж три прізвища: Саломонсен, Хомбергер та Еріксон.

Е. Еріксон відомий, передусім, своєю теорією стадій психосоціального розвитку, ввів у науковий обіг поняття «криза ідентичності».

Згідно з теорією розвитку особистості Е. Еріксона, соціум для дитини не є антагоністичним, особистість розвивається від народження до смерті та проходить через вісім послідовних стадій життя, які однакові для всіх.

Наші автори

Ксенія Березяк – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Ігор Березький – курсант 4 курсу загальновійськового факультету Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Наталія Болехівська – студентка 4 курсу Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Антоніна Боярська – студентка 4 курсу Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Світлана Вдович – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Олена Гаврилюк – студентка 2 курсу Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Ірина Гажев – курсант 4 курсу загальновійськового факультету Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Олена Гапонюк – студентка 4 курсу Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Вікторія Гродська – студентка 2 курсу Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Крістіна Дячук – курсант 4 курсу загальновійськового факультету Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Ірина Козел – студентка 4 курсу Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Юлія Коструліна – студентка 4 курсу Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Наукове видання

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VI регіонального наукового семінару
до дня психолога

Верстка – С. М. Вдович

